

A Szociális Tanulmányok Tanszék története

1995-2014

Dr. Budai István

2015. január

A kezdetek

Igen fontos helyi és regionális társadalmi és szociális szükségleteket célzott kielégíteni az akkori Széchenyi István Főiskola - 2002-től Egyetem - az 1990-es évek közepén, amikor Szekeres Tamás akkori főigazgató - későbbi rektor - vezetésével az intézmény szenátusa döntött az általános szociálismunkás-képzés beindításáról. Olyan szakemberek képzésébe fogott bele az intézmény, akik az ideiglenesen, vagy a tartósan bajba, krízisbe, válságba került, a problémakezelő képességük és életvitelük nehézségeivel küszködő embereken, családokon, közösségeken tudnak hatékony szakmai segítséget nyújtani a szociálpolitika és a szociális munka lehetőségeivel, módszereivel és eszközeivel a szociális ellátás intézményrendszerében és a civil szféra szervezetei között.

A képzésre történő felkészülés szervezeti kerete az 1995. december 19-én létrehozott Egészségügyi és Szociális Intézet (továbbá intézet) és Szociális Munka Tanszék lett. A képzés előkészítésére és megszervezésére Budai István főiskolai tanár kapott megbízást, aki szakvezetőként és alapító tanszékvezetőként irányította ezt a folyamatot. Az 1989-ben 1990-ben induló hazai szociálismunkás-képzések jelentős plusz állami források felhasználásával kezdhettek el működni, a győri képzés azonban már nem kapott ilyen támogatást, tehát minden tekintetben nulláról kellett indulnia. Rövid időn belül elkészült a képzés akkreditációs dokumentációja és tanterve. Magyarországon először, még a képzés beindítása előtt 40 fővel egy tereptanárképző tanfolyam megvalósítására is sor került, biztosítván ezzel a leendő terepgyakorlatok tanárainak felkészítését. A felkészülési és szervezési munkálatokban igen jelentős szerepet vitt kezdetektől fogva sok éven keresztül Somorjai Ildikó tudományos főmunkatárs és később Azizi Judit, aki a terepgyakorlatok koordinátori feladatait látja el máig.

A képzés koncipiálásakor és később a folyamatos tanterv- és képzésfejlesztés során a tanszék alapvetően a magyarországi szociálismunkás-képzés 1990. évi soproni tantervi irányelveire és a hazai társiskolák és a Szociális Szakembereket Képző Iskolák és Oktatók Egyesületének (tovább Iskolaszövetség) szakmai, továbbá a képzés nemzetközi tapasztalataira támaszkodott.

Elindul a képzés

Az igen nagyfokú helyi és régiós szakmai várakozás közepette a szociálismunkás-képzés az 1996/97-es tanév szeptemberében indult el nappali és akkor még távoktatási (idővel levelező) tagozaton 30-30 fővel, az első végzősök 2000 nyarán vehették át diplomájukat. A néhány éves, képzést alapozó időszak után egyértelművé vált a *tanszék funkciója*, így: az egyetemen és a később a régióban a különböző szintű, formátumú szociális képzések összefogása, továbbképzések kezdeményezése, szervezése szociális képzési területen, áttanítás az egészségügyi alapképzésekben, közreműködés az intézeti közös szakmai, képzésfejlesztő és tudományos tevékenységekben, választható stúdiumok felajánlása, és bonyolítása a főiskola - egyetem más szakjain. A szociális munka és szociálpolitika területén tudományos kutatómunka, szociális képzésekben tanterv- és képzésfejlesztő tevékenység, tanulásirányítási módszerek fejlesztése, oktatási segédletek készítése, fejlesztése.

Küldetés – szemlélet - értékrend

A képzési filozófiát alapvetően a Soproni tantervi irányelvek, a szociális munka értékrendje (ember vele született értékei, méltósága; az ember egészként tekintése; erősségeinek felismerése; partnerség; érdekérvényesítő képesség fejlesztése - empowerment; diszkrimináció elleni kiállás; szabad akarat megnyilvánulása stb.) a hazai szociális munka szakmai Etikai kódexe határozta meg. Idővel pedig a nemzetközi szervezetek által jegyzett, 2004. évi Szociálismunkás-képzés Globális Alapelveinek szellemisége és abban a szociális munka definíciója, napjainkban pedig az International Federation of Social Work által 2014-ben elfogadott New Global Definition of Social Work. A képzések minőségének biztosítása és fejlesztése érdekében a tanszék munkatársai mindig alapvetőnek tekintették a tanszék *küldetésnyilatkozatában* megfogalmazottakat:

„... érdeklődő, tevékeny, kritikus szemléletű, alkotó személyiségeket készítünk fel hivatásukra. Az egyetemünkön végzetek széles körű, a napi munkában jól hasznosítható szociális (közösségi) munka-tudással és kompetenciákkal rendelkeznek. Képesek összefüggésekben és rendszerekben gondolkodni, a kialakult helyzetet, problémát több szempontból megközelíteni, magabiztosak a változások, az egyének, csoportok, családok és közösségek szociális (közösségi) problémáinak kezelésében. A szociális munka etikai követelményeinek szellemében, előítéletektől mentesen képesek magas színvonalú szakmai tevékenységet folytatni a szociális-, (a közösségi) és más humán szolgáltatásokban. A tanszék együttműködik az egyetem karaival, intézeteivel, tanszékeivel, a régió szociális ellátás intézményeivel, országos és régiós civil, szakmai – tudományos szervezeteivel, más hazai és külföldi szociális képző iskolákkal és szervezetekkel.”

A tanszék képzéseit „szolgáltatás a szolgáltatásban” értelmezve a szakmai szocializáció és a szociális munkás-szakmai identitás alakulásának kiemelkedő szakaszának tekinti. Tudás- és

kompetencia-alapú képzések kerülnek megvalósításra, alapvető elv túllépni a tradicionális un. „átadó” tanulásirányítási filozófián, és korszerű un. „kapcsolatépítő” és „átalakító” képzési orientáció és rendszerszemléletű képzés- és tantervfejlesztés alapján folyik a képző tevékenység.

A személyi állomány

A szak akkreditációja már a kezdetektől tudományos fokozattal bíró oktatók képzésben való közreműködését várta el, így több évig a tanszéken dolgozott főállásban és igen magas szakmai és tudományos követelményeket támasztott mind az oktatók, mind a diákok felé Léderer Pál egyetemi docens és Somlai Péter egyetemi tanár, mindketten szociológusok.

A Szociális Munka Tanszék személyi állománya idővel bővült, így éveken keresztül a tanszék főállású oktatói állományában dolgozott Török Emőke és Szabó Sándorné szociológusok, Bús Terézia és Dezső Zsuzsanna szociális munkás, Németh László szociálpolitikus. A tanszék stabil oktatói állománya a 2000-es évek elejétől véglegesedett, ekkoriban került ide Puli Edit, jelenleg egyetemi adjunktus, Tóbiás László, ma egyetemi docens, az itteni képzésben végzett Kóbor Krisztina, ma már egyetemi adjunktus, mindannyian szociális munkások, a 2010-es évek elején Nárαι Márta és Csizmadia Zoltán szociológusok, egyetemi docensek.

Miután a képzés a szociális munka sokarcúságából következően különféle tudományterületek oktatását igényli, így a pszichológiai és egészségügyi tantárgyakat az intézet Egészségtudományi Tanszékének óraadó kollégái gondozták Gardó Sándor egyetemi tanár, korábbi intézetigazgató, Varga Gábor pszichiáter főorvos és idővel Fehér Rózsa főorvos koordinálásával. A jogi tantárgyak oktatása eleinte Novák Éva koordinálásával a főiskola akkori Jogi Intézetének, a közgazdaságtan az akkori Gazdaságtudományi Intézetének oktatóinak áttanításával valósult meg. Így egyre bővült a szakra az egyetem más karairól és tanszékeiről áttanító kollégák száma annak minden előnyével és nehézségével. A szociálismunka-szellemiség erőteljesebb érvényesítése és az integrált képzés biztosítása érdekében kezdetektől sor került a nem tanszéki áttanító és óraadó oktatókkal folyó eszmecserékre, továbbá a tereptanárokkal való eredményesebb együttműködés céljából folyamatosan szakmai műhely működik.

A képzés igényelte a szociális munka speciális területeit jól ismerő szociális szakemberek óraadói bevonását is, így hosszú éveken keresztül kiváló kolléga volt. A legfoglalkoztatottabbak közül Pataki Éva, Galavits Noémi, Kozma Judit, Lőrincz Norbert és Sütő Csaba szociális munkások, Varsányi Erika szociológus, Bognár Gyöngyi és Ráczné Németh Teodóra szociálpolitikusok, Rétiné Böhm Éva jogász, gyermekvédelmi szakember, Páternoszter Piroska és Száraz Lajosné Győr város önkormányzatából és Bazsika Erzsébet orvos. A tanszék ügyintézői, képzésszervezői-koordinátori feladatait kezdetben Stefán Enikő, később Nits Lászlóné és újabban bekapcsolódva Pécsi Gertrúd (valamennyien az itteni képzésben végzettek) látta/látja el.

A tanszék munkatársai minden időszakban aktív szakmai és közéleti tevékenységet folytattak az egyetem különböző testületeiben, többek között Budai István és Puli Edit az egyetem szenátusában. Ugyanígy a városban és a régióban, számtalan szakmai és civil szervezetek tagjaiként, aktivistáiként, vezetőiként, például Puli Edit hosszú éveken keresztül közreműködött Győr város szociális szükségleteinek felmérésében és szociálpolitikai koncepciójának kialakításában. Kiemelhető az országos hatókörű egyesületek, szervezetek, alapítványok közül az Iskolaszövetség egyesülete, amelyet Budai István hét és fél évig elnökként vezetett, illetve a 2014-ben létrehozott „Párbeszéd – szociálismunka –folyóirat”, amely szerkesztő bizottságának szintén ő a tagja, továbbá a „Civil Szemle” folyóirat, amelynek 2014-ben Nárai Márta lett a főszerkesztője, Tóbiás László pedig a MindenGyerek országos konferenciák fő szervezője.

A képzések folyamatos fejlesztése

Idővel sikerült elérni, hogy a szociálismunkás-képzésben résztvevő társiskolák tanszékei, munkatársai is elkezdtek figyelni és később elismerni az itt folyó tevékenységet, *„itt mindig történik valami érdekes, fontos és értékes”* alapon. Magyarországon először a győri szociálismunkás-képzésben került bevezetésre az ún. „schwehrpunkt”-szerű, *egy-egy fontos szociális probléma köré rendezett és szervezett*, különböző professziójú tanárok közös vezetésével az intergrált, idővel inter-professzionális tantárgyak szerinti oktatás, továbbá az egy-egy elméleti oktató és tereptanár együttes vezetésével a *projekt (jellegű) képzés*, amelyek nagy mértékben segítik a szociális munka kettős legitimációját megértetni és megéltetni a diákokkal. Kezdetektől fogva a képzés igen hangsúlyos eleme a több féléven keresztül, tutorális alapon folyó szakdolgozat készítés.

2004-ben és 2005-ben a tanszék volt a Bologna-rendszerű képzésben a Szociális munka BA szak képzési és kimeneti követelményeinek kidolgozására létrejött országos konzorcium vezetője, e munka eredményeképp definiálódott újra a szak hazánkban. A tanszéken kidolgozott „Szociokulturális animáció” felsőfokú szakképzés koncepcióját önálló szakként nem lehetett érvényesíteni az új szakképzési és OKJ struktúrában, következésképp a szociális területre sorolt Ifjúságsegítő felsőfokú szakképzés „saját tantervvel” került beindításra 2009 szeptemberében.

Nemzetközi és hazai fejlesztési projektek

A képzési filozófia részeként mindig fontos volt a szakma és képzésének nemzetközi és hazai térben való elhelyezése, azaz milyen társadalmi mandátummal bír a szociális munka és képzése. Így állandó szempont volt mindig a külföldi és hazai képző iskolákkal való kapcsolatok kialakítása és a velük való együttműködés többek között nemzetközi képzési és szakmafejlesztési projektekből, partnerként, ill. projektvezetőként.

Az elmúlt 20 évben a szociálismunkás-képzés fejlesztését célzó *hat nemzetközi projekt* megvalósítására került sor a TEMPUS, az ERASMUS és a Leonardo da Vinci programok keretében: „Alternatives of Social Work Education” (1996-98), az „IDEAL” (1997-99), a „Further Education Courses for Community Care” (1999-2001), az „European Interprofessional Education Network” (2005-07), az EIPEN „Accompanying Measure” (2007-09) és „A Strategy for Social Inclusion for Community Care” (2006-08) projektek. Főbb partner intézmények voltak ezekben: Fachhochschule Niederrhein (Mönchengladbach), Katholische Fachhochschule NW (Aachen), Bournemouth University és King’s College - London (Egyesült Királyság), Universidad Publica de Navarra (Pamplona, Spanyolország), Vantaa Politechnic (Finnország), továbbá a Veszprémi Egyetem és a Jászberényi Tanítóképző Főiskola szociális képző tanszéke és a győri Egyesített Egészségügyi és Szociális Intézmény.

A tanszék korábban konzorciumi tagja volt az Eurpoean Social Work Symposium-nak, amelynek keretében a tanszék két alkalommal volt szervezője és házigazdája a nemzetközi symposiumnak, így másodjára 2007-ben a „Változások és kihívások a szociális munkában és képzésben” témában kb. 130-130 hazai és külföldi résztvevővel. A tanszék aktívan részt vett az ERASMUS tanár- és diákcsera programjában, a hallgatók részképzésben vesznek részt és külföldi diákok itteni részképzésére is folyamatosan sor kerül intézményekből.

2012-ig három hazai, szociális munkát fejlesztő projekt és ezekben konkrét képző tevékenység megvalósítására került sor a HEFOP és a TÁMOP keretein belül. A szociális képzettség hazai fejlesztése témakörében hirdetett, 2010-2012 között futó, szociális és közösségi munkával összefüggő képzési programokat iniciáló és kipróbáló „*Útitársak*” projektben a tanszék volt a főpályázó. A 2010-2011 között futó „*A kistérségi szolgáltatások fejlesztése az önkormányzatok és a képző intézmény közötti kapcsolatok erősítésével*” című projektnek partnerintézménye volt a tanszék, amelynek keretében került kidolgozásra és kipróbálásra a „*Szociális és közösségi terepgyakorlatok vezetése*” című szakirányú továbbképzés. Bizonyítandó ezekkel, hogy fontos szempont a város és a régió szociális ellátó rendszerének intézményeivel és szolgáltatásaival való folyamatos és mély együttműködés az újabb és újabb szociális és közösségi szükségletek kielégítése céljából, vállalva a szakmai tanácsadást, a kutatási együttműködést és a szociális területen folyó továbbképzések támogatását, fejlesztését és kivitelezését.

Az egyes projektek keretében különböző oktatási segédletek kerültek kibocsátásra a diákok, az oktatóik és a tereptanárok számára, az idők folyamán elkészült egy komplex oktatócsomag, négy szöveggyűjtemény, egy kézikönyv, két monografikus jellegű, több konferencia dokumentum és módszertani füzet, továbbá négy elektronikus kiadvány. A tanszék belső és külső oktatói további számos oktatási segédletet készítettek, amelyek széles körben hozzáférhetők a tanszék és a projektek honlapjain, továbbá az egyetem moodle-rendszerében.

A Magyar Tudomány Ünnepe keretében 2002-től minden évben *szakmai-tudományos tanszéki konferenciákra* kerül sor a tanszéki kollégák, az óraadó és tereptanár kollégáknak, a társ-képző iskolák oktatóinak és a szakma képviselőinek közreműködésével és részvételével. Az egyes konferencia témák alapját általában a kollégák kutatási tevékenységének eredményei

képezik. Kezdetektől kiemelt figyelmet kapott a tudományos diákköri tevékenység, amelynek eredményeképp eddig közel 30 tudományos diákköri dolgozat készült közel 60 diák közreműködésével, amelyek a tudományos diákköri konferenciákon bemutatásra kerültek és többen eljutottak az országos szintű megmérettetésre is. Oktatók és diákok együttes munkájával 2006-ban megalakult a „*Szociális Projektinkubátor Közösségi Akció és Kutatás Alapítvány*”, amely a szociális munkát széles kontextusba helyezve alapvetően a hallgatók szakmai tapasztalatainak bővítését (Wien-Campus), kutatási és önkéntes tevékenységét hivatott támogatni.

Új utakon

2011-ben a tanszék vezetését Budai Istvántól Csizmadia Zoltán vette át. A folyamatos fejlesztő tevékenységek eredményeképp alapvetően a korábban megvalósított inter-professzionális tevékenység folytatására felkészítő tanfolyamok tapasztalataira, a már említett „Útitársak” projekt keretében megvalósított „*Inter-professzionális közösségi munka*” *szakirányú továbbképzés pilot programjára és tantervére*, továbbá az ELTE megalapított szakjának koncepciójára építve kidolgozásra és elfogadásra került a „*Közösségi és civil tanulmányok MA szak*, amely Nárai Márta szakvezető koordinálásával 2013 őszén be is indult részidős képzésben. Ennek sikerességéhez nagy mértékben hozzájárult, hogy a tanszék már kb. 10 év óta igen intenzív motiváló és szervező tevékenységet folytat az egyetemen a *diákok önkéntes munka tanrendszerű és gyakorlatokon történő folytatására*, továbbá a szociális munka és -ügyek, a társadalom- és szociálpolitikai kérdések bemutatására, napirenden tartására oktatói és diák körben egyaránt, különös tekintettel a résztvevők és közreműködők szociális érzékenyítésének érdekében. Számos ilyen tematikájú új tantárgy bevezetésére került sor az egyetem nem szociális munka szakos diákjai számára a „Mindennapi szociális ismeretek”-től a „Társadalmi felelősség vállalás”- tantárgyáig.

Ugyanígy régóta fontos egyetemi missziót vállal a tanszék azzal, hogy a *Fogyatékos-ügyi Bizottság* vezetőjének Azizi Judit kollégát delegálta. A felsőoktatási szakképzés változásainak eredményeképp pedig Tóbiás László szakvezető szervezésében 2013 őszén beindult a korábbi „Ifjúságsegítő” szak tapasztalataira épülő, és szintén új tematikájú „*Szociális és ifjúsági munka*” *felsőoktatási szakképzés*. Mindezek következtében került sor 2014. év elején a tanszék nevének módosítására „*Szociális Tanulmányok Tanszék*”-re.

2014-re a tanszék 6 fős oktatói állományának már mindegyik tagja PhD tudományos fokozattal rendelkezik, és az év végére a tanszékvezető sikeres habilitációjára is sor került. Mindez a tanszék képzési-tudományos fejlődésében és jövőjét tekintve igen lényeges mérföldkő, hiszen köztudott, hogy a szociális képzéssel foglalkozó hazai iskolák és tanszékek döntő többsége még korán sem jutott el ideig.

A tanszéken hosszú ideig elsősorban az oktatók egyéni kutatásaira került sor, így a szociális munkások szakmai tevékenysége, a szociális szakmai identitás, értékdilemmák, a

problematikus és hátrányos helyzetű emberek szükségletei és a képzések fejlesztésének összefüggései, a korszerű oktatásmetodika alkalmazásának lehetőségei, a gyermekjóléti, napközbeni ellátás hatásossága stb. kérdéskörökben. Továbbá a szociális és közösségi munka tágabb relációjában: így a szakmaközi együttműködés, a civil és non profit szervezetek működése, térségi összefüggései, a kistérségek szociális szükségleteinek felmérése, a vidékfejlesztés szociális szolgáltatásokkal és a kapcsolathálózat-elemzések módszerei témákban. 2013-2014-ben a tanszék öt kollégája Csizmadia Zoltán vezetésével *„Együttműködés a humán szolgáltatásokban”* kutatási csoportot alkotva dolgozott *„A győri járműipari körzet, mint a térségi fejlesztés új iránya és eszköze”* című, egyetemi szintű tudományos kutatásban, amely konkrétan a győri ipari körzet szociális és egészségügyi szolgáltatásainak kapcsolatrendszerét, a lakosság humán szükségleteinek alakulását, helyzetét és a szociális szolgáltatásokban a különböző együttműködések vizsgálatát, majd prezentálta különböző eszközökkel és fórumokon.

Az újabb NYDOP és TÁMOP keretében futó projektek közül kiemelendő a *„Szociális város rehabilitáció Győr-Újváros - Segítünk az időseknek”* (SIP), a *„Hajléktalan emberek szükségleteinek felmérése Győrben”*, a *„Fejlesztés a szolgáltatásokban rejlő lehetőségek jobb kihasználásával, és a partnerkapcsolatok erősítésével”* és az *„Okos hely a Marcal-városi aluljáróban”* című programokban, továbbá a Győr Megyei Jogú Város Települési Egyenlőségi Programban való tanszéki közreműködés.

Kezdetektől máig összesen kb. 500 diploma, bizonyítvány kiadására került sor a képzés különböző szintjein és formáiban.

Budai István